

Драшко Милетић

КАЛЕНДАРИ

роман

Београд, 2009

ДЕРЕТА

Прес̄та̄ти себе, јер смр̄т̄ није с̄пасење.

Апокриф

ЗА
НЕДУ, ДАРИЈУ И ФЕЉУ

I

У соби је владао мрак, иако стона лампа беше упаљена и њена сијалица врела на додир. Нестор Куга лагано одигну капке и погледа према двокрилном прозору на чијем се симсу, пресавијено више пута, налазило вунено окер ћебе пуно честица прашине, ситних крхотина отпале боје, те угинулих и сасушених мушица и паукова. Кроз пукотине у рагастову кошава је лелујала неколико распараних влакана која, налик пијанцима, стајаху клецаво усправљена. У зависности од силине ветра, та влакна би и ничице падала, да би их који час потом дубоки звиждук кошаве опет изнова дизао. И тако недељама: једна те иста прича.

Необично за то доба дана, у згради је било тихо, само је са доњег спрата допирао лавез пара сивих патуљастих шнауцера. Тек накратко лавез би уминуо, пси из предсобља дотрчали у дневну собу и по престанку звоњаве телефона поново залајали, још јаче.

На зиду невелике собе, као каква келија да је, закачена унатрашке уроланом комадом селотејпа, висила је овећа црно-бела фотографија на којој звоник пераштанске

цркве Светог Антуна потпуно беше наткрит над једини сунчев прамен у воду с неба бачен.

Нешто ниже од те широке куле звонаре, подупрт паром кровова, стајао је узани звоник цркве Светог Николе. У истој равни с њим било је и степенасто растиње пелина, макије и олеандра, растиње олизано сунцем и осољено горким морским испарењем. Како се мирисна шифра тог растиња мењала из месеца у месец, њен збир припадао је скупини ретких чуда.

Летимичан поглед према води указује нам на то да стакласту морску плоху, тренутно нагужвану таласима, снажно притискају два острва: једно од Бога људима дано, чији чемпреси наличе на кострешеним бодљама џиновског јежа, и оно друго – људским рукама гомилано, облика здепасте подморнице (која из себе празни мутан и устајао ваздух).

Сенка спуштена на острва одговарала је оној затеченој на звоницима и крововима Пераста и чак је тог острвског црнила за нијансу више било. Стиче се утисак да су и Госпа од Шкрпјела и Свети Ђорђе некакви чепови и нестане ли њих, и море ће некуд из Боке утећи.

Оно што се на фотографији не дâ видети, а како би и могло, јесте десетковано јато дивљих сардела и широки уљани траг што га ситне рибе иза себе остављају, траг за који нам стари бокелски пешкарини веле да ће ускоро из воде ишчезнути и да ће сињим морем до раног пролећа,

док маслињаци не замиришу љубичицама, пловити суве и људским непцима неукусне рибе. Рибе чији гротескни осмех налазимо на конзервама заобљених ивица.

Под ударом измаглице обронци планина губили су обресе стварног, а како је њихова магновеносива боја, у горњој половини фотографије, бледела у правцу Рисна, тај приказ неповратног нестанка нимало није слутио на добро. Срећом, одлично знани распоред у природи строго је водио рачуна да до грешке не дође и да све остане онако како је записано у књигама старим – *natura non facit saltus*.

На крају, пажљивији поглед ипак нам открива да фотографија и није црно-бела, тачније да је кров пераштанске куле звонаре у себе упио одсјај оног узаног јесењег зрака и тако обелоданио циметну боју својих црепова.

Рекло би се да је са највише тачке Пераста, тачке обрасле коровом и ретко кад полеглом травом, фотограф чекао, из само њему познатих разлога који би за ову приповест представљали пуко и сасвим непотребно пабирчење факата, стрпљиво чекао тренутак без присуства и једног јединог људског створа.

Међутим, далеко од тога да је у питању био лак задатак: избећи барбе и госпаре, барабе и мулце, тешке псоваче и лаке комедијанте, све оне са вером у Југ. Друго: да је сликано у освит, у заливу би се сигурно затекли вредни рибари где преко палубе бацају желатинасте изнутрице, док

ситно грумење модре икре пљушти по површини и у дубину тоне као семе нестворивих риба.

Пре ће бити да је онај сумрачни сат када се ништа од послова не започиње и нарочито не на отвореном мору, јер пучина у тај зао час горчи посебном љутином и зна да на месту нашкоди, мозак да помути и неопрезнима памет попије.

Незаклаћена ужад звоника откривају нам да се ради о минутима између два кварата сата, о времену пре удара звона. Како је то све што можемо поуздано казати о самом тренутку фотографисања, ту ћемо се и зауставити.

На зиду је и омањи цртеж урамљен белим дрвеним рамом. Зарђала ребраста челична шипка вири из муклосивог цемента. Рђа наличи пуштеној крви и нимало не слугти на добро. *За нама је век армираној бейџона, чийаво сџолеће изједених и њаду склоних ѓрадова*, исписано је на полеђини. Без потписа и датума.

Ту је и афричка племенска огрлица плодности, манихејски зачета редом бело-црних куглица, огрлица чији се фалусни низ протезао до броја десет. Четири педља удесно од ње на зиду је висила индонежанска маска од тапаховог дрвета, маска чији загонетни осмех квари чвор облика сузе, црни чвор што га је палмина грана запетљала тик испод левог ока. Шиљата брада, танке обрве и затупасти рогови сведоче да лице припада нечастивом. И заиста, све је на свом месту: блистави образи, благо повијен нос,

пуне усне. Све осим оне неизбрисиве црне сузе која у Азалелово младолико лице уноси немир.

У соби је и фотографија из личне колекције Јулиана Даунера (унука чувеног наредника Вермахта Ј. Д., књижевног јунака с педигреом стварности), фотографија на којој канцелар Трећег Рајха, дигнут на ноге у бескровној лимузини, спокојно обилази тек освојене поседе. Тешко је на основу неколико крошњи и равнице у даљини тачно рећи о којој земљи је реч, али једно је сигурно: значајан део континента већ је на коленима, а топла и хладна мора Европе само што нису била спакована под исту чизму. Можда је чак и Париз стотинама километара иза Адолфових леђа и он се кроз меланхоличну Провансу упутио ка Азурној обали.

Отворени длан фирерове десне руке је непомичан и забачен уназад као у каквом дервишком плесу у ком је десна рука дигнута пут свода, да небеско прими, док она лева земљи тежи не би ли ту важну поруку тлу пренела, а тло с њом учинило оно што може. Тај поздрав, без икакве сумње, упућен је постројеним трупама, иако се на фотографији оне саме не виде.

Сликано је на брзу брзину, из првих војничких редова, док је рат још увек наличио обичној шетњи или, у најгорем случају, каквом тмурном и блатњавом ловачком јутру. Но, и поред штуре речитости фотографије, на снажан ветар указује нам дигнути ревер фиреровог шињела и зањихане крошње оближњег шумарка, од којих су једне савијене на

леву, а друге на десну страну. Зацело се радило о простору руже ветрова, тачки не тако честој на тлу Европе. Крошње су тек ту и тамо огољене и то нам недвосмислено говори да је јесен управо почела, рецимо крај септембра. Како је дан ведар, фирер је до струка премазан сенком непознатог порекла. Стога отпада она малопређашња претпоставка да аутомобил гази по блату. У прилог томе иде и облак прашине, што заостаје иза точкова. Уосталом, почетак је рата и за глиб има времена на претек.

Супротно усуканом лицу ађутанта, као и глиненосивим лицима двојице официра Вермахта са задњег седишта *Мерцедесове* лимузине, фирерове очи су озарене и у њима се не могу препознати речи уваженог баварског племића Маријуса фон Пелца, који је након свечане вечере на Давосу, марта тридесет девете (док је брег још увек био тако чаробан!), неколицини угледних енглеских лордова с коњаком у руци озбиљним и промуклим гласом саопштио да се у Хитлеровом случају ради о прилично брбљивом али безначајном човеку снажног провинцијског нагласка и изузетно масне косе. Срећом, превејани пустолов и кавгација Винстон Черчил није поверовао у тај аристократски цинизам и убрзано је почео да домовину спрема за рат. Каснији догађаји, то знамо, само ће потврдити исправност одлуке британског премијера.

Нашу даљу пажњу заокупља сто на ком *Рано хришћанство* беше отворено на средини, ако не и коју страницу

после. Опширни *Гудеријанови мемоари* били су пресечени *Медијтеранским бревијаром*, баш онако како се остављају књиге које се наизменично читају. Ипак, знатно даље се одмакло са сећањем нацистичког генерала.

Одмах поред упаљене лампе на столу је био подметач за чаше украшен трима широкоглавим паткама именом *Viscerphala clangula*. И то је све што на столу затичемо откако су компјутер и монитор, миш и тастатура прошле зиме премештени у кухињу, где се и сада налазе. Истог дана, чим је из радне собе био уклоњен део библиотеке, Арсен је отишао до братовљевог стана по комоду, индигоплави телевизор и јарконаранцасту ронилачку боцу. Наредног дана, у недељу предвече, из пространог поткровља с врха Бирчанинове улице пребачен је кревет у који је легао Нестор Куга, човек под чијом је кожом незадрживо растао број оглоданих и укрупњених нерава.

Рано јутрос он је узео оловку, стиснуо је целом шаком и нацртао жену високо подигнутих руку и дланова који грабе. Имала је чврсто лице и косу улепљену сољу. Бокови јој беху незнатно наглашени. Под ногама је држала књигу моких гњецавих страница. И нигде над њом не беше сенке Адамовог ребра.

– Лилит, зар не? – упита Видан Маглић загледају у цртеж.

– Јес... те – одговори Нестор.

– *Familia prima* – примети Видан. – Као некад на студијама. Опет се бавиш првом породицом.

– Са... мо што сада цртам из кревета и рука ми кле... ца – рече Нестор, погледа Видана, заусти још нешто да каже, али га омете звоно. Његов брат Арсен устаде од стола, отвори врата и поздрави се са пријатељем. Урош скиде мантил, укорачи у собу и Нестору пружи две кесице са сличицама. Пре но што је сео, тај човек силовитим покретом руке сат спусти ниже зглоба. Никаква уплахиреност, већ исконска људска потреба да се једном заувек отараси времена, да га хитне и разбије у парампарчад.

Била је недеља, изузетно ветровита и хладна, нешто после осам сати увече, двадесет другог фебруара две хиљаде четврте године (или коју деценију касније).

У суседној соби Анита заколута очима и полугласно рече: „Вечити дечаци. Скупе се недељом у осам, премере свет и оставе думбус.“ Затим десним дланом помилова свој незавршени архитектонски цртеж – облакодер за који је њен муж чврсто веровао да представља колосалну оштрицу, још једну у бескрајном низу оштрица.

Из кухиње Арсен донесе три чаше и зделу с маслинама и сиром, отвори замагљену боцу пошипа и вино понуди пријатељима од којих је свако стигао из другог дела града, Видан Маглић са Дорћола, а стасити Урош Иветић са гардошког Белог зеца, стрме и каменим коцкама поплочане земунске улице са свега педесетак кућа, улице чији је врх завојито водио право до Хуњадијеве куле.

Наслон Арсенове фотеље посут је десетином плишане дугмади распоређене у три реда. Помери ли главу улево, у ухо ће му упасти рецкави врх хибискусовог листа, прашњав као и већина осталих листова. Наједном, професор наративне историје спусти леви кажипрст на сто и неколико пута заколута ноктом по површини.

– Гле... дао сам синоћ – изусти Нестор Куга тромим гласом, палећи нову цигарету – емисију о порту. О првим специјализованим винаријама с почетка деветнаестог века. И читав сат нико да помене да су ђаволском занату пресвлачења вина Португалце научили Енглези. Они су били ти који су у винске бачве први додали бре... нди.

– Тако је – рече Видан притиснут клобуком пепељастог дима – сила прилика захтевала. Ратне игре су биле узрок цепања копнених трговачких веза. Хистерични Наполеонов поход на вазда уображену Шпанију наметнуо је нове послове трговачкој морнарици. И нов начин складиштења робе. Требало је, Несторе, младо вино очувати на дуготрајном путу до удаљених британских колонија у Азији. Суец још није био прокопан. Пловило се испод екватора. У жарким условима. Бренди се показао као пука нужност.

– Ни... шта од свега тога није поменуто у синоћњој еми... сији.

Након тих речи Нестор угаси цигарету, погледа у дикенсовски прашњаву завесу и посегну за пластичном полулитарском боцом што је била надамак његове десне руке.

Већ неколико месеци уназад господин Куга је осећао да га снага у левој руци напушта и да је десна осетно јача. Без бола, само немоћ. А све је почело касних осамдесетих, када је као први знак болести Нестора неосетно обузелo мноштво двоструких слика. Ако је та удвојена стварност Нестору тада и пријала, а изгледа да јесте, с временом је она ипак нарасла преко сваке мере, да је током деведесетих њему једини спас био склопити око и том проклето сувишном не дозволити да пређе меснати врх носа. Како је болест одмицала, Нестору су и ноге почеле отказивати, бацајући га на улици углавном на супротну страну од оне жељене. Градом се кретао све теже чак и са штапом у руци, а изузетан напор био је подићи ногу пред ивичњаком.

У стану, пак, тај човек се морао повиновати одређеним обрасцима приликом ношења кафе: кренеш уза зид, полако, сасвим полако, не журиш се, неколико корака па се одмориш, још само мало и у соби си, али кафе је све више било на поду а све мање у шољи.

Међутим, права зебња на Несторовом лицу појавила се ове зиме с првим знацима заборава. Из сећања Нестора Куге незадрживо је чилела ближа и даља прошлост, геометрија живота нестајала је пред његовим очима, као да живота никада није ни било. И што је најгоре, само сећање пустошено је насумично. Нису страдале читаве слике и цели доживљаји, не то!, већ њихова парчад. Једнако полазне